TEOSTO

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asiantuntijalausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028

VNS 2/2024 vp

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto edustaa noin 40 000 kotimaista musiikin säveltäjää, sanoittajaa, sovittajaa ja kustantajaa, joille jaettiin Teoston kautta yhteensä 71,8 miljoonaa euroa tekijänoikeuskorvauksia vuonna 2023. Teoston kokonaisliikevaihto vuonna 2023 oli 83,8 miljoonaa euroa.

Teosto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028.

Keskeiset huomiot

- **Luovilla aloilla on merkittävä kasvupotentiaali.** Jos Suomi kirisi edes vähän lähemmäs verrokkimaita kuten Ruotsia ja Tanskaa, luovien alojen tuhannet uudet työpaikat ja yritykset auttaisivat kohentamaan myös julkisen talouden tilaa merkittävästi.
- **Ala toimii hyvin tehokkaasti:** julkiset tuet ovat verrattain pieniä mutta niiden avulla luodaan moninkertaisesti suurempi tuotos, mikä tekee tuista erittäin kannattavia.
- **Luovat alat kärsivät kuitenkin koronasta merkittävästi** ja hallituksen leikkaukset vaikeuttavat tilannetta entisestään. Koronakriisi tyhjensi yritysten kassat ja yksinyrittäjien säästöt eikä puskureita leikkauksista ja veronkorotuksista selviämiseen ei ole. Elpyminen edellyttäisi tukea leikkausten sijaan.
- Alennetun **ALV-kannan korotus**, opetus- ja kulttuuriministeriön **avustusten leikkaukset** ja **yksityisen kopioinnin hyvityksen puolittaminen** osuvat kovaa erityisesti luovien alojen vapaaseen kenttään, jonka asema on jo valmiiksi heikentynyt.
- Siksi euromääräisesti pienetkin heikennykset voivat pahimmillaan johtaa kokonaisten bändien, festivaalien, orkesterien ja kulttuuritalojen toiminnan lakkauttamiseen ympäri maan. **Lakkautuksilla ja konkursseilla olisi merkittävä heikentävä vaikutus alueiden ja sitä kautta koko Suomen elinvoimaan.**

Musiikin Satama
Keilasatama 2 A
02150 Espoo

teosto.fi
p 040 922 66 22/asiakaspalvelu
p 09 681 011/vaihde

@TeostoOfficial

Yleinen tilannekuva

Julkisen talouden suunnitelman mukaan Petteri Orpon hallituksen talouspolitiikan painopisteet ovat taloudellinen vakaus, työllisyys, talouskasvu sekä hyvinvointipalvelujen turvaaminen. Luovilla aloilla on merkittävä potentiaali vauhdittaa näiden tavoitteiden edistämistä, mutta nyt tehtävät leikkaukset valitettavasti vesittävät alan kasvua.

Taiteeseen, kulttuuriin ja luoviin aloihin panostaminen on erittäin tehokasta niin talouskasvun kuin työllisyyden näkökulmasta. Taloustutkimuksen vuonna 2021 julkaiseman selvityksen mukaan tämänhetkisellä taiteen ja kulttuurin 1,3 miljardin euron rahoituksella ala saa aikaan 14 miljardin euron tuotoksen, josta julkinen sektori kerää 3,4 miljardin euron tulot. Luovat alat tuottavat siis yli 10-kertaisen hyödyn suhteessa valtion panostuksiin, vaikka kaikkien tukimuotojen kuten lasten taidekasvatuksen rahoituksen ei ole edes tarkoitus tuottaa rahaa. Tuoreimman, alkuvuodesta 2024 tehdyn selvityksen mukaan toimiala on kasvanut vuodessa yli miljardi euroa, mikä osoittaa alan merkittävän kasvupotentiaalin

Tästä potentiaalista huolimatta Suomen panostukset luoviin aloihin olivat vaatimattomat jo ennen Orpon hallituksen leikkauspäätöksiä. Suomen kulttuuribudjetti on EU-maiden viidenneksi alhaisin ja julkisen sektorin kulutusmenot kulttuuripalveluihin ovat alle puolet verrattuna naapurimaa Ruotsiin. Tämä näkyy alan työpaikkojen ja yritysten vähäisyydessä suhteessa verrokkimaihin. Esimerkiksi Ruotsissa luovat alat työllistävät yli kaksi kertaa enemmän ihmisiä kuin Suomessa. Alan yritysten määrä on Ruotsissa noin neljä kertaa suurempi ja kotitaloudet käyttävät 5,1 prosenttia tuloistaan kulttuuripalveluihin, kun Suomessa vastaava luku on vain 3,1. **Suomen tulisikin pyrkiä kulttuuriin panostamisessa lähemmäs verrokkimaitaan kuten Ruotsia tai Tanskaa.**

Koronakriisi heikensi luovien alojen tilannetta entisestään. Rajoitukset osuivat kovaa erityisesti keikoista, konserteista ja muista tapahtumista elantonsa saavaan vapaaseen kenttään, joka jäi myös monella tapaa erilaisten koronatukien väliinputoajaksi. Iso osa etenkin yksinyrittäjistä ja itsensä työllistäjistä rajautui sekä sosiaaliturvan että yritystukien ulkopuolelle. Ala kärsii koronan aiheuttamista vaurioista edelleen, mikä on syytä ottaa huomioon, kun arvioidaan luovien alojen taloudellisia näkymiä vuosina 2025-2028. Tehokas elpyminen vaatisi tukea leikkausten sijaan.

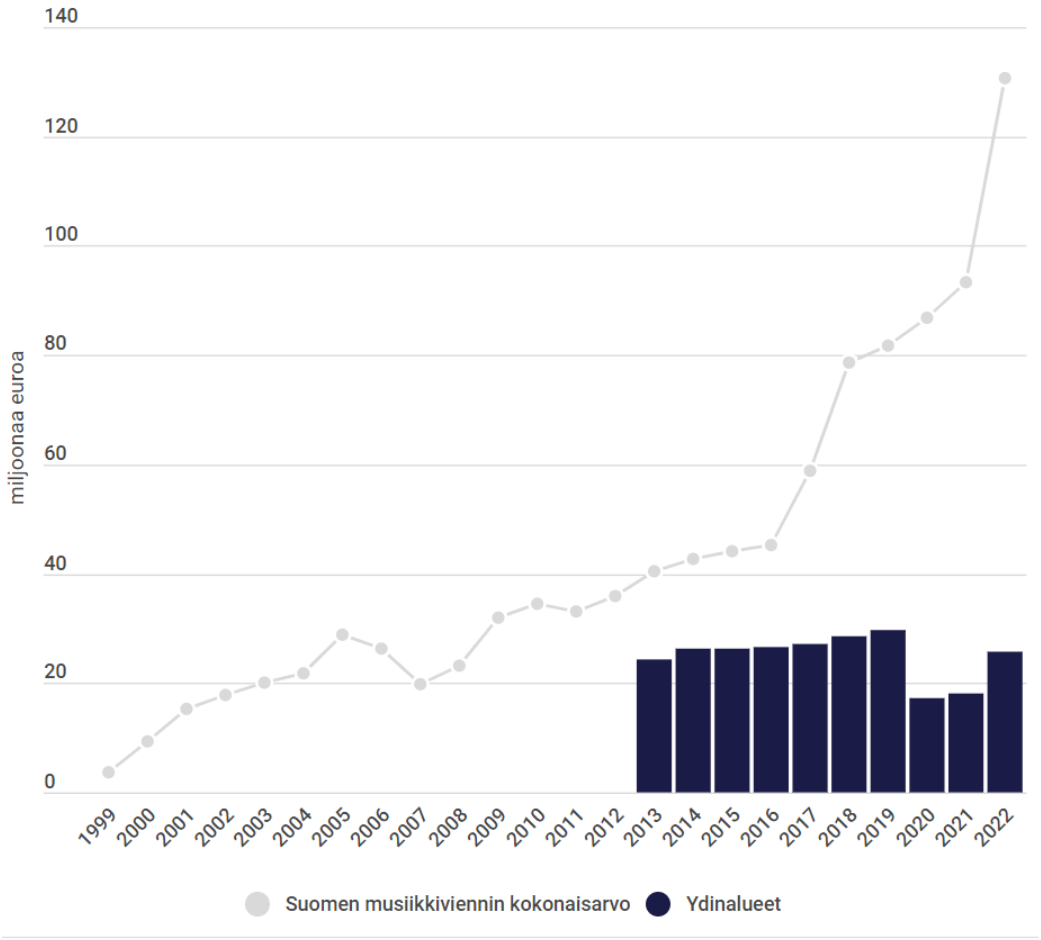
ALV-korotus ja OKM:n avustusten leikkaukset osuvat myös musiikkialaan

Useista luoviin aloihin kohdistuvista säästötoimista päätettiin jo hallitusohjelman yhteydessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin valtionavustuksiin laajasti osuvien leikkausten lisäksi musiikkialaa kurittavat esimerkiksi konsertti- ja keikkalippujen veronkorotukset, kun **alennettua arvonlisäverokantaa nostetaan 10 prosentista 14 prosenttiin.** Linja on täysin päinvastainen suhteessa koronakriisin jälkeen kaivattuun tukeen luovien alojen ja etenkin tapahtuma-alan elpymiselle.

Kehysriihessä aiempia säästöpäätöksiä myös aikaistettiin ja kasvatettiin. Vuoden 2025 säästöt nousevat 75 miljoonaan euroon ja vuoden 2026 säästöt 150 miljoonaan euroon. Vuosille 2027 ja 2028 ei ole tiedossa lisäsäästöjä suhteessa aiempiin päätöksiin.

Kulttuuriin ja luovalle alalle kohdennetut säästöt ovat kasvun kannalta väärä kohde. Valtion budjetin kannalta euromääräisesti pienillä tuilla on suuri vaikuttavuus, sillä eurot käytetään tehokkaasti kulttuurin tuotantoon, mikä puolestaan näkyy suoraan elinvoiman, työllisyyden ja yrittäjyyden kasvuna ympäri Suomen.

Erityisen tehokkaasti kasvua ruokkivat vapaalle kentälle sekä luovien alojen vientiin ohjatut tuet. Musiikin vientiä vauhdittava Music Finland on onnistunut nostamaan Suomen musiikkiviennin huimaan kasvuun viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Luoville aloille ohjattu tuki auttaa toimijoita ottamaan ratkaisevat seuraavat askeleet toiminnan kehittämisessä ja kannattavuuden parantamisessa. Vastaavasti valtion kannalta pienten tukien leikkauksella saavutettaisiin vain marginaalinen hyöty valtion kannalta, mutta leikkausten vahingolliset seurausvaikutukset kulttuurin kenttään olisivat huomattavat. Erityisenä huolena on, että euromääräisesti pienikin leikkaus ohjaa myös kulttuurin muita rahoittajia kuten kuntia ja säätiöitä vetämään rahoituksensa pois valtion leikkausten kohteeksi osuvilta toimijoilta.

Yksityisen kopioinnin hyvitysten puolitus osuu kovaa musiikin tekijöihin

Vielä avustusten leikkauksia suhteellisesti rajumpi leikkaus on yksityisen kopioinnin hyvitysten puolittaminen, jonka myötä 11 miljoonan euron korvaus leikkaantuu 5,5 miljoonaan. Tämä leikkaus tulee näkymään suoraan tuhansien pienituloisten taiteilijoiden toimeentulossa sekä satojen alueellisten kulttuurituotantojen ja -tapahtumien lakkaamisena.

Yksityisen kopioinnin hyvitys on luovan työn tekijöille maksettava korvaus siitä, että jokainen saa kopioida laillisesti teoksia omaan käyttöönsä. EU:n tekijänoikeuksia tietoyhteiskunnassa koskeva direktiivi sekä Suomen tekijänoikeuslaki **edellyttävät, että teosten oikeudenomistajat saavat sopivan hyvityksen yksityiskopioinnista.** Tämä kopiointi aiheuttaa merkittäviä tulonmenetyksiä musiikkialan aineettomien sisältöjen tekijöille: Taloustutkimuksen vuonna 2017 tekemän arvion mukaan menetys on noin 32–44 miljoonaa euroa. Nykyinen 11 miljoonan euron hyvitys kattaa siis vain murto-osan arvioidusta menetyksestä.

Menetyksiä korvaavat hyvitykset ovat olleet erityisen tehokas ja suoraan tekijöille sekä paikalliseen kulttuurituotantoon kohdentuva tuki luovan alan kentälle. Musiikin tekijöiden osuus 11 miljoonasta on ollut noin 4,5 miljoonaa, josta 2,5 on maksettu suoraan tekijöille sekä muille oikeudenhaltijoille heitä edustavien Teoston ja Gramexin kautta. 2 miljoonaa taas on mennyt musiikin edistämiseen Musiikin edistämissäätiö MES:n kautta, joka jakaa avustuksia ja apurahoja esimerkiksi taiteelliseen työskentelyyn, tuotantoihin, markkinointiin ja vientiin ja koulutuksiin.

Esitetty leikkaus on raju. Toteutuessaan yksityisen kopioinnin hyvitysten puolittamisella olisi merkittävä vaikutus sekä pienituloisten taiteilijoiden taloudelle että useille musiikkituotantohankkeille ja tapahtumille eri puolella Suomea. **Kerrannaisvaikutukset tuntuisivat Suomen jokaisessa maakunnassa.**

Yksityisen kopioinnin hyvityksen historia on tyhjien CD-levyjen ja VHS-kasettien myyjiltä perityissä maksuissa. Näiden tallennus- ja levitysmuotojen merkitys on vähentynyt huomattavasti, mutta se ei ole parantanut vaan päinvastoin heikentänyt musiikin tekijöiden asemaa.

Digitalisaation myötä musiikkia voi omasta kodista käsin levittää tuhansille tai peräti miljoonille kuuntelijoille, mitä ei voi mitenkään verrata kotona tehtyjen fyysisten kopioiden levikkiin. Hyvityksen nimi on vanhentunut, mutta tarve on päinvastoin suurempi kuin koskaan. Hyvitysjärjestelmän uudistaminen tämän päivän toimintaympäristöä vastaavaksi on ollut tavoitteena pitkään. Suomi on uudistuksen kanssa myöhässä, sillä monien EU-maiden hyvitysjärjestelmät ovat jo pitkään huomioineet digitalisaation vaikutukset mm. hyvitysjärjestelmiin sisältyvien laitemaksujen kattavuudessa. **Siksi suora leikkaus yksityisen kopioinnin hyvitykseen ilman järjestelmän uudistustarpeen kartoitusta ja vaikutusten arviointia on vailla perusteita.**

Luoviin aloihin kannattaisi panostaa leikkausten sijaan

Pienillä lisäpanostuksilla luovien alojen kasvua voitaisiin vauhdittaa merkittävästi. Siksi on lupaavaa, että leikkausten lisäksi julkisen talouden suunnitelma sisältää myös seuraavan pöytäkirjamerkinnän:

"Hallitus tunnistaa kulttuurin ja luovat alat elinkeinoina, joilla on merkittävää kasvupotentiaalia. Business Finland edistää luovien alojen kasvua ja vientiä. Osana T&K-rahoitusta hallitus edistää luovien alojen T&K-intensiteetin lisäämistä, sekä taiteen ja kulttuurin aloilta syntyvien tutkimuspohjaisten innovaatioiden kaupallistamista."

Tällä hetkellä Business Finlandin avustukset soveltuvat pääosin heikosti luovien alojen kasvun vauhdittamiseen. Kirjauksen kuvaamaan tavoitteeseen pääseminen edellyttääkin yritystukien jakoperusteiden ja kriteerien laajaa uudistamista. Suomen talouden näkökulmasta yritystukien laajempikin uudistus olisi tarpeen: työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (2017) mukaan vain 11% Suomen yritystuista tukee uuden yritystoiminnan nousua ja kasvua sekä uusien työpaikkojen syntyä. Tätä osuutta olisi syytä nostaa, jotta Suomi pääsisi jatkuvalta säästölinjalta kasvun tielle.

Espoossa 21.5.2024

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Risto Salminen

toimitusjohtaja